

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.08.2013, sp. zn. 21 Cdo 2041/2012, ECLI:CZ:NS:2013:21.CDO.2041.2012.1

Číslo: 18/2014

Právní věta: Věřitel může za podmínek uvedených v ustanovení § 42a obč. zák. odporovat právnímu úkonu, kterým zástavní věřitel uplatnil právo na uspokojení své pohledávky ze zástavy, k níž vzniklo zástavní právo na základě smlouvy o zřízení zástavního práva uzavřené mezi dlužníkem a zástavním věřitelem; samotná smlouva o zřízení zástavního práva není odporovatelným právním úkonem.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.08.2013

Spisová značka: 21 Cdo 2041/2012

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odporovatelnost, Zástavní právo

Předpisy: § 42a obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu v Příbrami dne 4. 6. 2007 domáhal, aby bylo určeno, že žalovaný „nemá zástavní právo k nemovitostem – domu č. p. 51 v obci S. J., k. ú. D., postavenému na st. 95, a pozemkům st. 95 zast. plocha a nádvoří, parc. č. 84/2 a 84/3 zahrady, podle dvou zástavních smluv ze dne 15. 3. 2006, vložených do katastru nemovitostí rozhodnutím V 1567/2006 s právními účinky ke dni 16. 3. 2006 a rozhodnutím V 1858/2006 s právními účinky ke dni 29. 3. 2006“, eventuálně že „zástavní právo k nemovitostem – domu č.p. 51 v obci S. J., k. ú. D., postavenému na st. 95, a pozemkům st. 95 zast. plocha a nádvoří, parc.č. 84/2 a 84/3 zahrady, podle dvou zástavních smluv ze dne 15. 3. 2006, vložených do katastru nemovitostí rozhodnutím V 1567/2006 s právními účinky ke dni 16. 3. 2006 a rozhodnutím V 1858/2006 s právními účinky ke dni 29. 3. 2006, není vůči žalobci právně účinné“. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že soudním smírem, schváleným usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 24. 1. 2006, bylo zrušeno podílové spoluvlastnictví A. M. a žalobce k předmětným (a dalším) nemovitostem a nemovitosti byly přikázány do vlastnictví A. M., která se zavázala zaplatit žalobci „na vypořádání spoluvlastnického podílu“ 600 000 Kč a na náhradě nákladů řízení 29 425 Kč, vše do 3 měsíců od právní moci usnesení; usnesení nabylo právní moci dnem 7. 2. 2006. Vnuk A. M., J. N., který k dluhu A. M. přistoupil prohlášením ze dne 24. 1. 2006, „získal“ od A. M. „plnou moc, resp. několik plných mocí, týkajících se nakládání a zatěžování nemovitostí“; kupní smlouvou ze dne 8. 3. 2006 prodal (jako „zástupce A. M.“) část nemovitostí žalovanému a předmětné nemovitosti dal žalovanému do zástavy, a to jednak k zajištění půjčky od žalovaného, kterou A. M. „nikdy neobdržela“, jednak k zajištění doplatku kupní ceny ve

výši 300 000 Kč na terénní automobil, který měl J. N. od žalovaného koupit. Zastavené nemovitosti byly poté předmětem kupní smlouvy ze dne 27. 6. 2006, návrh na vklad vlastnického práva podle této smlouvy byl však katastrálním úřadem zamítnut a vůči J. N. je vedeno trestní stíhání pro trestný čin poškozování věřitele; žalovaný si podle názoru žalobce „musel být vědom nejpozději v době uzavírání zástavních smluv, že zde dochází k poškozování žalobce jako věřitele“. Protože A. M. ani J. N. nezaplatili dluh vůči žalobci, byla nařízena exekuce (exekučním příkazem ze dne 25. 7. 2006 byla nařízena exekuce prodejem předmětných nemovitostí) a usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 14. 7. 2006 bylo vydáno předběžné opatření, kterým bylo A. M. uloženo zdržet se nakládání s předmětnými nemovitostmi. Zástavní smlouvy ze dne 15. 3. 2006 jsou podle názoru žalobce „absolutně neplatné“, a to jednak z důvodu, že jimi „došlo ke spáchání trestného činu ke škodě žalobce“, jednak z důvodu „neplatnosti hlavního zajišťovacího závazku“, neboť zástupce A. M., J. N., jednal „v evidentním rozporu s jejím zmocněním“, A. M. neobdržela žádné prostředky z půjčky, koupě osobního automobilu J. N. proběhla bez jejího vědomí a J. N. prostředky použil pro svoji potřebu a nikoliv k úhradě dluhu vůči žalobci. Naléhavý právní zájem na určení „neexistence zástavních práv“ spatřuje žalobce v tom, že „existence těchto zástavních práv v katastru nemovitostí podstatným způsobem znehodnocuje předmětné nemovitosti, je na překážku průběhu exekuce na nemovitosti A. M. a podstatně zhoršuje situaci žalobce jakožto věřitele a oprávněného“. Pro případ, že by se „nejednalo o absolutní neplatnost“, žalobce zástavním smlouvám ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. odporuje, neboť „šlo evidentně o úmysl zkrátit věřitele a tento úmysl musel být druhé straně (žalovanému) znám“.

Okresní soud v Příbrami rozsudkem ze dne 27. 2. 2008 určil, že žalovaný „nemá zástavní právo k nemovitostem – domu č. p. 51 v obci S. J., k. ú. D., postavenému na st. 95, a pozemkům st. 95 zast. plocha a nádvoří, parc. č. 84/2 a 84/3 zahrady, podle dvou zástavních smluv ze dne 15. 3. 2006, vložených do katastru nemovitostí rozhodnutím Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště P. č. V 1567/2006 s právními účinky ke dni 16. 3. 2006 a rozhodnutím č. V 1858/2006 s právními účinky ke dni 29. 3. 2006“, a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit „ČR na účet Okresního soudu v Příbrami“ soudní poplatek ve výši 6000 Kč, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 35 224 Kč „na účet právního zástupce žalobce“ a že žalovaný je povinen zaplatit „ČR na účet Okresního soudu v Příbrami“ náklady řízení 52 Kč. Poté, co dovodil, že žalobce má na požadovaném určení naléhavý právní zájem, neboť „navrhované soudní rozhodnutí má být podkladem pro změnu zápisu v katastru nemovitostí“, z výsledků dokazování zjistil, že vnuk A. M., J. N., přistoupil dne 24. 1. 2006 k dluhu A. M. ve výši 600 000 Kč, který se zavázala zaplatit žalobci „na vypořádání spoluvlastnického podílu“ na nemovitostech, které byly přikázány do jejího vlastnictví soudním smírem, schváleným usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 24. 1. 2006, a že dne 20. 6. 2006 dluh písemně uznal co do důvodu a výše. A. M. dne 7. 3. 2006 zmocnila J. N. k zastupování „při jednání, uzavírání a podpisu kupních smluv a ve všech úkonech týkajících se převodu a správy předmětných nemovitostí“. Na základě této plné moci uzavřel J. N. dne 15. 3. 2006 ve prospěch žalovaného jednak zástavní smlouvu k nemovitostem k zajištění jeho pohledávky na doplatku kupní ceny ve výši 300 000 Kč za osobní terénní automobil, který koupil od žalovaného, jednak zástavní smlouvu, sepsanou do notářského zápisu JUDr. M. R., k zajištění pohledávky z půjčky, kterou žalovaný poskytl ve výši 350 000 Kč A. M., zastoupené J. N., a jejíž převzetí J. N. potvrdil jako její zmocněnec. J. N. jako zmocněnec A. M. uzavřel dne 27. 6. 2006 se žalovaným kupní smlouvu na předmětné nemovitosti, podle níž měla být kupní cena ve výši 1 000 000 Kč uhrazena započtením pohledávek žalovaného proti A. M. a J. N.; rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 21. 11. 2007 byl J. N. uznán vinným trestným činem poškozování věřitele podle ustanovení § 256 odst. 2 písm. a) a odst. 3 tr. zák. ve stadiu pokusu, neboť jeho jednání bezprostředně směřovalo ke zmaření uspokojení věřitele tím, že zcizí část majetku dlužníka. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že „zástavní smlouva, kterou uzavřel J. N. jménem A. M. a kterou byly zajištěny závazky J. N. vůči žalovanému ve výši 300 000 Kč, je absolutně neplatná“, neboť A. M. nezmocnila J. N. v plné moci ze dne 7. 3. 2006 k zatížení nemovitostí zástavní smlouvou k těmto nemovitostem pro dluhy J.

N., ale k prodeji nemovitostí a k vyplacení žalobce. Plnou moc ze dne 15. 3. 2006, kterou udělila J. N. k uzavření smlouvy o půjčce a k uzavření zástavní smlouvy za účelem zajištění této půjčky, A. M. „podepisovala v nemocnici, po operaci tlustého střeva, kdy jí odpojili od přístrojů a vezli jí na chodbu a kdy byla ve špatném zdravotním stavu“. Smlouvu o půjčce a zástavní smlouvu je třeba hodnotit „jako tzv. „naoko“ uzavřené smlouvy (simulované právní úkony), kterými je zastřen jiný právní úkon, tj. smlouva o půjčce mezi žalovaným a J. N., nikoliv mezi žalovaným a A. M.“ (žalovaný výslovně vypověděl, že částku 350 000 Kč půjčil J. N., nikoliv A. M.), „pro nedostatek vůle paní M. uzavřít simulovaný úkon je tento právní úkon neplatný“ a neplatná je i navazující zástavní smlouva. Protože obě zástavní smlouvy jsou neplatné, žalovaný nemá zástavní právo k předmětným nemovitostem; právem žalobce odporovat předmětným zástavním smlouvám podle ustanovení § 42a obč. zák. se soud prvního stupně za tohoto stavu věci nezabýval.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 3. 2009 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že zamítl žalobu o určení, že žalovaný „nemá zástavní právo k nemovitostem – domu č. p. 51 v obci S. J., k. ú. D., na st. p. č. 95 a pozemkům st. p. č. 95 zast. plocha a nádvoří, parc. č. 84/2 a 84/3 zahrady, podle zástavních smluv ze dne 15. 3. 2006, vložených do katastru nemovitostí rozhodnutím Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště P., č. j. V 1567/2006 a č. j. V 1858/2006“, zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o náhradě nákladů řízení a o povinnosti žalovaného zaplatit soudní poplatek a věc v tomto rozsahu a „v rozsahu předmětu řízení o určení neúčinnosti zástavních smluv ze dne 15. 3. 2006, vložených do katastru nemovitostí rozhodnutími Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště P., č. j. V 1567/2006 a č. j. V 1858/2006“, vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolací soud nejprve provedl důkaz pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 7. 11. 2008, jímž byl opatrovníku žalobce udělen souhlas k podání této žaloby a „k vedení řízení“, a souhlasil se soudem prvního stupně v tom, že žalobce má na požadovaném určení naléhavý právní zájem. Při posuzování platnosti zástavní smlouvy ze dne 15. 3. 2006, zajišťující pohledávku z kupní ceny za osobní automobil ve výši 300 000 Kč, odvolací soud dovodil, že J. N. jednal za A. M. na základě plné moci ze dne 7. 3. 2006, kterou byl „zmocněn k řadě právních úkonů ohledně předmětných nemovitostí, nebyl však výslovně touto plnou mocí zmocněn k jejich zatížení zástavním právem“, a že tedy udělenou plnou moc překročil; tímto překročením plné moci je však A. M. vázána, neboť žalovanému neoznámila bez zbytečného odkladu svůj nesouhlas, a ve smyslu ustanovení § 33 odst. 1, věty druhé, obč. zák. platí nevyvratitelná právní domněnka, že překročení schválila. Zástavní smlouva ze dne 15. 3. 2006 zajišťující pohledávku z půjčky ve výši 350 000 Kč byla J. N. uzavřena podle plné moci udělené mu A. M. dne 15. 3. 2006, která ho zmocňovala k uzavření smlouvy o půjčce ve výši 350 000 Kč s žalovaným, k převzetí půjčené částky, k uzavření zástavní smlouvy k nemovitostem k zajištění půjčky a ke svolení k vykonatelnosti notářského zápisu a „za neplatné nelze smlouvu o půjčce a zástavní smlouvu považovat ani podle ustanovení § 41a odst. 2 obč. zák. jako simulované úkony, neboť k základním předpokladům patří i totožnost subjektů obou smluv (simulované i zastřené) a jejich vůle uzavřít zastřený právní úkon, a o takový případ nejde, neboť simulovány měly být právní úkony J. N. se žalovaným a zastřenými jsou právní úkony A. M. s žalovaným“. Podle odvolacího soudu „neplatnou není zástavní smlouva jako akcesorický závazek ani pro neexistenci hlavního závazku ze smlouvy o půjčce, neboť smlouva o půjčce byla uzavřena za A. M. J. N. na základě plné moci a na základě téže plné moci J. N. za A. M. půjčenou částku od žalovaného také převzal“, a nerozhodné je také to, že A. M. byla při podpisu plné moci ve špatném zdravotním stavu a že si ji případně nepřečetla. Neplatné nemohou být obě zástavní smlouvy ani pro tvrzené spáchání trestného činu J. N., neboť ten byl odsouzen za trestný čin, jehož se dopustil uzavřením kupní smlouvy se žalovaným, nikoliv uzavřením zástavních smluv. Ke tvrzení žalobce o tom, že žalovaný „měl na protiprávním jednání J. N. vědomou a aktivní účast“, odvolací soud nepřihlédl s odůvodněním, že s ním žalobce „přichází až v odvolacím řízení, ač se mu před soudem prvního stupně dostalo poučení podle ustanovení § 119a o. s. ř.“. Protože se žalobce v případě neúspěchu žaloby o určení, že nemovitosti nejsou zatíženy zástavním právem, domáhal „právní neúčinnosti zástavních smluv vůči žalovanému“,

vrátil odvolací soud věc v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení a v té souvislosti zrušil výroky rozsudku soudu prvního stupně o náhradě nákladů řízení a o povinnosti žalovaného zaplatit soudní poplatek.

Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 10. 8. 2011 zamítl dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu. Shledal správným závěr odvolacího soudu, že vzhledem k tomu, že zmocnitelka A. M. žalovanému (zástavnímu věřiteli) neoznámila svůj nesouhlas se zástavní smlouvou ze dne 15. 3. 2006, kterou byla zajištěna pohledávka žalovaného z doplatku kupní ceny ve výši 300 000 Kč a při jejímž uzavření za zástavkyni J. N. vybočil z mezí plné moci, kterou mu zmocnitelka udělila, platí, že překročení plné moci zmocněncem J. N. při uzavření zástavní smlouvy schválila (§ 33 odst. 1 obč. zák.). Dovolací soud souhlasil s odvolacím soudem i v tom, že odsouzení J. N. za trestný čin poškozování věřitele nemá souvislost s uzavřením zástavních smluv ze dne 15. 3. 2006 a že tedy z tohoto jeho jednání nelze činit žádné závěry o zatížení nemovitostí zástavními právy, zřízenými podle těchto zástavních smluv. Dovolací soud nepřisvědčil názoru žalobce, že smlouva o půjčce ve výši 350 000 Kč uzavřená mezi A. M. a žalovaným byla simulovaným právním úkonem; zdůraznil, že pro platnost smlouvy o půjčce a zástavní smlouvy, kterou bylo zřízeno zástavní právo k zajištění pohledávky z půjčky, nemá význam, jak J. N. s půjčenými penězi, které převzal jako zmocněnec A. M., dále naložil. Důvodnou neshledal dovolací soud ani námitku žalobce, že odvolací soud nevzal v úvahu „skutečné okolnosti podpisu plných mocí z hlediska věku a aktuálního zdravotního stavu zmocnitelky A. M.“, neboť za řízení před soudy nebylo zjištěno (a ani tvrzeno), že by A. M. nebyla způsobilá k právním úkonům nebo že by některý právní úkon učinila v duševní poruše, která by ji činila neschopnou k tomuto právnímu úkonu. Dovolací soud uzavřel, že odvolací soud v souladu se zákonem nepřihlédl k tvrzení žalobce, že žalovaný měl „na protiprávním jednání J. N. vědomou a aktivní účast“, neboť toto tvrzení žalobce uvedl teprve za odvolacího řízení.

O k r e s n í s o u d v Příbrami poté rozsudkem ze dne 16. 11. 2011 určil, že „zástavní právo k nemovitostem – domu č. p. 51 v obci S. J., k. ú. D., postaveném na st. p. č. 95, a k pozemkům st. p. č. 95 – zastavěná plocha a nádvoří, parc. č. 94/2 – zahrada a p. č. 84/3 – zahrada, podle zástavních smluv ze dne 15. 3. 2006 vložených do katastru nemovitostí rozhodnutími Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště P. č. j. V 1567/2006 a č. j. V 1858/2006, s právními účinky vkladu ke dni 29. 3. 2006, není vůči žalobci právně účinné“; současně rozhodl, že žalovaný je povinen „nahradit žalobci na účet právního zástupce žalobce“ náklady řízení ve výši 103 176,84 Kč. Dospěl k závěru, že ve věci byly prokázány všechny podmínky odporovatelnosti obou zástavních smluv podle ustanovení § 42a obč. zák. (které se vztahuje „na všechna právní jednání bez rozdílu jejich druhu, tj. i na zřízení zástavního práva“), protože žaloba byla podána ve lhůtě stanovené zákonem, protože žalovaný je pasivně legitimován, neboť „je osobou, v jejíž prospěch bylo právní jednání (uzavření zástavních smluv ze dne 15. 3. 2006) učiněno“, a protože žalovaný v době uzavírání zástavních smluv věděl, že „uzavřením těchto smluv dochází ke zkrácení vymahatelné pohledávky věřitele (žalobce)“ a že A. M. ani J. N. „nemají jiný majetek“.

K odvolání žalovaného K r a j s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 8. 3. 2012 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že se zamítá žaloba o určení, že „zástavní smlouvy k nemovitostem – domu č. p. 51 postaveném na st. p. č. 95 a pozemkům st. p. č. 95 – zastavěná plocha a nádvoří, p. č. 84/2 – zahrada a p. č. 84/3 – zahrada, vše v obci S. J. a v k. ú. D., podle zástavních smluv ze dne 15. 3. 2006, vložených do katastru nemovitostí rozhodnutími Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště P. č. j. V 1567/2006 a č. j. V 1858/2006, jsou vůči žalobci právně neúčinné“; současně rozhodl, že žalobce je povinen „nahradit žalovanému“ na nákladech řízení před soudem prvního stupně 69 590,50 Kč a na nákladech odvolacího řízení 29 720 Kč k rukám advokáta Mgr. J. D. Dospěl k závěru, že vyslovení právní neúčinnosti zástavních smluv uzavřených mezi A. M. a žalovaným nemůže představovat podklad pro výkon rozhodnutí (exekuci), jehož potřebám institut odporovatelnosti podle ustanovení § 42a obč. zák. „slouží a je určen“, který by umožnil žalobci

„domoci se v exekuci proti žalovanému“ uspokojení své pohledávky z majetku, jenž by „ušel dlužníkovi v důsledku jeho odporovaného úkonu“, neboť uzavření zástavních smluv nevedlo ke zmenšení majetku dlužníka, a tedy ani nemohlo dojít ke zkrácení uspokojení pohledávky žalobce. Souhlasil se soudem prvního stupně v tom, že v projednávané věci „byla splněna aktivní i pasivní legitimace účastníků“, že žaloba byla podána v zákonné lhůtě, že žalobce měl vůči A. M. vymahatelnou pohledávku a že A. M. neměla jiný majetek než nemovitosti zatížené zástavními právy ve prospěch žalovaného. Nepřisvědčil názoru žalovaného, že k majetku dlužnice A. M. je třeba „připočíst“ majetek J. N., který přistoupil k jejímu závazku vůči žalobci, neboť dovedl, že přistoupení J. N. k závazku A. M. zaplatit žalobci 629 425 Kč na základě písemného ujednání se žalobcem je neplatné, protože J. N. k tomuto závazku A. M. přistoupil v době, kdy ještě nevznikl (před právní mocí usnesení soudu o schválení smíru, v němž byl tento závazek A. M. obsažen), a protože tento právní úkon nepodepsal zákonný zástupce žalobce (jeho opatrovník). Žalobě by však podle názoru odvolacího soudu nebylo možné vyhovět, i kdyby bylo možné odporovat zástavní smlouvě, neboť v řízení nebylo prokázáno, že by úmyslem A. M. bylo zkrátit žalobce jako svého věřitele; to, že takový úmysl měl její zmocněnec J. N., nelze přičítat samotné A. M., která naopak podle zjištění soudů udělila J. N. plné moci „právě proto, aby zajistil vyplacení žalobce“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že není správný závěr odvolacího soudu o tom, že zástavní smlouvě „v podstatě nelze odporovat“, neboť v takovém případě by žalobce neměl „žádný legitimní prostředek“ k ochraně a vymožení svého práva na uspokojení vymahatelné pohledávky a kterýkoli dlužník by mohl „ochránit svůj majetek před exekucí“ tím, že jej zatíží zástavním právem. Dovolatel nesouhlasí ani se závěrem odvolacího soudu o vzniku závazku A. M. vůči žalobci teprve dnem nabytí právní moci usnesení soudu o schválení smíru, neboť „smír má účinky nejen procesní, ale i hmotněprávní“, a „právní moc usnesení o schválení smíru neznamena vznik závazku, ale má význam toliko pro jeho vymahatelnost“. Dovolatel brojí i proti závěru odvolacího soudu, že úmysl zkrátit žalobce jako věřitele měl J. N., nikoliv však A. M., neboť „není možno upřít žalobci právní ochranu proto, že zmocněnec překročil meze svého oprávnění a zmocnitelka mu neoznámila včas svůj nesouhlas“. Žalobce dále namítal, že odvolací soud přiznal žalovanému proti žalobci náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů ve výši, která je pro žalobce „doslova likvidační“, aniž by se zabýval existencí důvodů hodných zvláštního zřetele, pro které soud podle ustanovení § 150 o. s. ř. výjimečně nemusí náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat a které jsou v daném případě „prokázány mimo jakoukoliv pochybnost“. Žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu „potvrdil“ a dovolání žalobce zamítl, neboť rozsudek odvolacího soudu spočívá na správném právním posouzení věci.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl, ve výrocích o náhradě nákladů řízení bylo dovolání odmítnuto.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2012, neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán před 1. 1. 2013 (srov. čl. II bod 7. zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Z obsahu dovolání je zřejmé, že žalobce dovoláním napadá rovněž výroky rozsudku odvolacího soudu, jimiž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení. Z ustanovení § 237 až 239 o. s. ř. ovšem

vyplývá, že dovolání proti výroku rozsudku odvolacího soudu o nákladech řízení není přípustné, a to bez zřetele k povaze takového výroku, tedy bez ohledu na to, zda jde např. o měnící nebo potvrzující rozhodnutí o nákladech řízení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. [29 Odo 874/2001](#), uveřejněné pod č. 88 v časopise Soudní judikatura, ročník 2002). Protože dovolání v této části směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný, Nejvyšší soud dovolání žalobce proti výrokům rozsudku odvolacího soudu o náhradě nákladů řízení podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu ve výroku, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné. Nejvyšší soud přezkoumal rozsudek odvolacího soudu v této části bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno (správnost skutkových zjištění v tomto směru dovolatel nenapadá), že žalobce a A. M. byli podílovými spoluvlastníky nemovitostí (každý v rozsahu ideální jedné poloviny), a to domu č. p. 51 postaveného na pozemku p. č. st. 95 – zastavěná plocha a nádvoří, pozemků p. č. st. 95 – zastavěná plocha a nádvoří, p. č. 84/2 – zahrada a p. č. 84/3 – zahrada, a pozemků ve zjednodušené evidenci dle původního pozemkového katastru (PK) č. kat. 606 a 608, vše zapsáno v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště P. na LV č. 176 pro obec S. J. a k. ú. D., a dále pozemků p. č. 196, p. č. 197/1, p. č. 198 a p. č. 199 a pozemků ve zjednodušené evidenci dle původního pozemkového katastru (PK) č. kat. 204 a 205, zapsaných v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště P. na LV č. 680 pro obec S. J., k. ú. S. u S. J. Usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 24. 1. 2006, které nabylo právní moci dne 7. 2. 2006, byl schválen smír, jímž bylo zrušeno podílové spoluvlastnictví žalobce a A. M. k uvedeným nemovitostem a jímž byly tyto nemovitosti přikázány do výlučného vlastnictví A. M., která se zavázala zaplatit žalobci na vypořádání spoluvlastnického podílu částku 600 000 Kč do tří měsíců od právní moci rozhodnutí. Písemným prohlášením ze dne 24. 1. 2006 přistoupil k závazku A. M. i J. N.; zástupce žalobce JUDr. J. L. pod textem prohlášení uvedl, že je „v zastoupení žalobce bere na vědomí a souhlasí“. Kupní smlouvou ze dne 8. 3. 2006 prodala A. M. zastoupená J. N. žalovanému pozemky p. č. 196, p. č. 197/1, p. č. 198 a p. č. 199 a pozemky ve zjednodušené evidenci dle původního pozemkového katastru (PK) č. kat. 204 a 205 v katastrálním území S. u S. J. a pozemky ve zjednodušené evidenci dle původního pozemkového katastru (PK) č. kat. 606 a 608 v k. ú. D. za kupní cenu 25 000 Kč. Dne 15. 3. 2006 uzavřela A. M. zastoupená J. N. na základě plné moci, kterou mu udělila téhož dne, se žalovaným smlouvu o půjčce ve výši 350 000 Kč splatné dne 15. 7. 2006, kterou od žalovaného převzal J. N.; k zajištění pohledávky žalovaného z této smlouvy bylo zároveň zřízeno zástavní právo k nemovitostem, a to k rodinnému domu č. p. 51, postavenému na pozemku p. č. st. 95, k pozemku p. č. st. 95 – zastavěná plocha a nádvoří, k pozemku p. č. 84/2 – zahrada a k pozemku p. č. 84/3 – zahrada v k. ú. D. (dále též „předmětné nemovitosti“); právní účinky vkladu zástavního práva vznikly dnem 16. 3. 2006. Téhož dne uzavřel J. N. na základě plné moci udělené mu A. M. dne 7. 3. 2006, v níž byl uveden rozsah zmocněncova oprávnění (zastupování „při jednání, uzavírání a podpisu kupních smluv, podávání daňových přiznání, řízení u katastrálního úřadu“ a „ve všech úkonech týkajících se převodu a správy nemovitostí“ označených v plné moci), se žalovaným další zástavní smlouvu, kterou bylo zřízeno zástavní právo k předmětným nemovitostem k zajištění pohledávky žalovaného z doplatku kupní ceny za osobní terénní automobil ve výši 300 000 Kč podle kupní smlouvy uzavřené mezi J. N. a žalovaným dne 15. 3. 2006; právní účinky vkladu zástavního práva vznikly dnem 29. 3. 2006. Dne 27. 6. 2006 uzavřela A. M. se žalovaným za „vedlejšího účastníka“ J. N. kupní smlouvu, kterou prodala předmětné nemovitosti žalovanému za kupní cenu 1 000 000 Kč, která byla započtena na závazky J. N. a A. M. vůči žalovanému. Rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 21. 11. 2007 byl J. N. pravomocně uznán vinným spácháním trestného činu poškozování věřitele podle ustanovení § 256 odst. 2 písm. a) a odst. 3 tr. zák. ve stadiu pokusu podle

ustanovení § 8 odst. 1 tr. zák., kterého se dopustil tím, že poté, co dne 24. 1. 2006 přistoupil k závazku A. M. zaplatit žalobci částku 629 425 Kč, uzavřel „jako vedlejší účastník“ dne 27. 6. 2006 kupní smlouvu se žalovaným o prodeji předmětných nemovitostí za kupní cenu 1 000 000 Kč, která měla být uhrazena započtením pohledávek žalovaného za A. M. a J. N., ačkoliv věděl, že sám je nemajetný a že tímto způsobem může odstranit jediný majetek A. M. jako dlužníka a znemožnit tak žalobci dosáhnout uspokojení své splatné pohledávky ve výši 629 425 Kč.

Podle ustanovení § 42a odst. 1 obč. zák. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

Podle ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116 a § 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat.

Podle ustanovení § 42a odst. 3 obč. zák. právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch.

Podle ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch.

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrcí žaloby) je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrcí žalobě vyhověno, představuje - jak vyplývá z ustálené judikatury soudů (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 1999, sp. zn. [31 Cdo 1704/98](#), který byl uveřejněn pod č. 27 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. [2 Cdon 1703/96](#), který byl uveřejněn pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000) - podklad k tomu, aby se věřitel mohl na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (např. proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovaný právní úkon učinil, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel - místo určení neúčinnosti právního úkonu - domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění.

Odpůrcí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení), a to postižením věcí nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu.

K odpůrcí žalobě je aktivně věcně legitimován (srov. § 42a odst. 1 obč. zák.) věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vymahatelná. Vymahatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci); k tomu, aby žalující věřitel byl věcně legitimován, postačuje, aby jeho pohledávka za dlužníkem byla

vymahatelnou alespoň v době rozhodnutí soudu o jím podané odpůrcí žalobě (srov. též již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 1999, sp. zn. [31 Cdo 1704/98](#), který byl uveřejněn pod č. 27 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000).

Pasivní věcná legitimace k odpůrcí žalobě je upravena v ustanovení § 42a odst. 3 obč. zák. Žaloba o určení, že dlužníkův právní úkon je vůči věřiteli neúčinný, může být úspěšná jen tehdy, byla-li podána vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn.

Žaloba o zaplacení peněžité náhrady, která je opodstatněná - jak plyne z ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. - tehdy, není-li dobře možné uspokojení věřitele z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku (například proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovaný právní úkon učinil, již takto nabyté věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty nepatří), musí směřovat vůči osobě, které vznikl z odporovatelného právního úkonu dlužníka prospěch.

Podmínky, za nichž věřitel může odporovat právním úkonům dlužníka, uvádí ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. Odporovatelným je takový právní úkon dlužníka, který učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám. Úmysl dlužníka cum animo fraudandi není podmínkou odporovatelnosti tehdy, jestliže druhou stranou jsou osoby dlužníkovi blízké; úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele v takovémto případě zákon předpokládá a je na osobách dlužníkovi blízkých, aby prokázaly opak (tj. že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohly i při náležitě pečlivosti poznat).

O úmysl zkrátit věřitele se jedná zejména tehdy, jestliže dlužník právním úkonem chtěl zkrátit své věřitele nebo jestliže věděl, že právním úkonem může zkrátit své věřitele, a pro případ, že je skutečně zkrátí, s tím byl srozuměn. Rozhodující také je, že odporovaný úkon (objektivně) zkracuje věřitele dlužníka (a že je s tím dlužník alespoň srozuměn); případný motiv, pohnutka dlužníka pro takový úkon či to, že tímto úkonem plní nějaký jiný svůj závazek, přitom nejsou rozhodné. Rovněž v případě, že dlužník plní uzavřením smlouvy se třetí osobou svůj morální nebo právní závazek, může uzavřením smlouvy sledovat úmysl zkrátit své věřitele (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. [30 Cdo 653/2006](#)).

Dlužníkovy právní úkony zkracují uspokojení pohledávky věřitele zejména tehdy, jestliže vedou ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku nich nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv - nebýt těchto úkonů - by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. [21 Cdo 549/2001](#), který byl uveřejněn pod č. 64 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2002). Ke zkrácení uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele tedy nemůže dojít, zmenší-li se sice majetek dlužníka, avšak vlastní-li dlužník navzdory odporovanému právnímu úkonu a dalším svým dluhům takový majetek, který sám o sobě postačuje k tomu, aby se z něho věřitel uspokojil.

V posuzovaném případě jsou odporovanými právními úkony zástavní smlouva uzavřená mezi dlužnicí A. M. (zastoupenou J. N.) a žalovaným dne 15. 3. 2006, kterou bylo zřízeno zástavní právo k předmětným nemovitostem ve vlastnictví dlužnice k zajištění pohledávky žalovaného vůči dlužnici ze smlouvy o půjčce ve výši 350 000 Kč, a zástavní smlouva uzavřená mezi dlužnicí A. M. (zastoupenou J. N.) a žalovaným téhož dne, kterou bylo zřízeno zástavní právo k předmětným nemovitostem k zajištění pohledávky žalovaného vůči J. N. z doplatku kupní ceny za osobní terénní automobil ve výši 300 000 Kč.

Zástavní právo je definováno jako právní institut, který slouží k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy (srov. § 152 obč. zák.); zástavní právo se vztahuje i na příslušenství této pohledávky (srov. § 155 odst. 1, větu druhou, obč. zák.). Zástavou může být věc movitá nebo nemovitá, podnik nebo jiná věc hromadná, soubor věcí, pohledávka nebo jiné majetkové právo,

pokud to jeho povaha připouští, byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zákona č. 72/1994 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), obchodní podíl, cenný papír nebo předmět průmyslového vlastnictví (srov. § 153 odst. 1 obč. zák.). Zástavní právo vzniká na základě písemné smlouvy, rozhodnutí soudu o schválení dohody o vypořádání dědictví, rozhodnutí soudu nebo správního úřadu za podmínek stanovených zákonem nebo ze zákona (srov. § 156 odst. 1 obč. zák.). Není-li pohledávka zajištěná zástavním právem včas splněna nebo byla-li splněna po své splatnosti jen částečně anebo nebylo-li splněno příslušenství pohledávky, má zástavní věřitel právo na uspokojení své pohledávky (zbytku pohledávky nebo příslušenství) z výtěžku zpeněžení zástavy (srov. § 165 odst. 1 obč. zák.). Zástavu lze zpeněžit na návrh zástavního věřitele buď ve veřejné dražbě, nebo soudním prodejem zástavy (srov. § 165a odst. 1 obč. zák.). Zástavní věřitel může právo na uspokojení své vymahatelné pohledávky (tj. pohledávky, která mu byla přiznána rozhodnutím, smírem nebo jiným titulem uvedeným v ustanovení § 274 o. s. ř.) zajištěné zástavním právem uplatnit též v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení) např. prodejem movitých věcí, nemovitostí nebo podniku, k nimž bylo zřízeno zástavní právo.

Z uvedeného vyplývá, že zástavní právo má v první řadě funkci zajišťovací; zabezpečuje pohledávku zástavního věřitele již od okamžiku svého vzniku, vede (motivuje) dlužníka k tomu, aby pohledávku zástavního věřitele dobrovolně splnil, a zástavnímu věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit ze zástavy, nebude-li jeho pohledávka včas splněna. Nebyla-li pohledávka zástavního věřitele včas splněna, uplatní se uhrazovací funkce zástavního práva; zástavní věřitel je oprávněn uspokojit se ze zástavy, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady své pohledávky z majetku dlužníka.

Vznik zástavního práva na základě písemné smlouvy uzavřené mezi dlužníkem a zástavním věřitelem nemá sám o sobě za následek zmenšení majetku dlužníka, neboť dlužník zůstává i po vzniku zástavního práva nositelem vlastnického nebo jiného práva k zástavě, která proto z jeho majetku neuchází. Věřitel, jehož pohledávka vůči dlužníkovi není zajištěna zástavním právem, se proto může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat proti dlužníkovi nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením zástavy bez ohledu na to, že k zástavě bylo zřízeno zástavní právo k zajištění pohledávky jiného věřitele. Protože odpůří žaloba je - jak bylo uvedeno výše - právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení) postižením věcí nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu, vedeném proti osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nemůže být tato žaloba věřitelem úspěšně uplatněna vůči zástavnímu věřiteli, který uzavřel s dlužníkem zástavní smlouvu k zajištění své pohledávky, jestliže zástavní věřitel neučinil žádné kroky směřující k tomu, aby se uspokojil ze zástavy, a vedoucí tím ke zmenšení majetku dlužníka, a jestliže proto zástavní právo vzniklé na základě uzavřené smlouvy plní (zatím) jen zajišťovací funkci.

Jiná situace z pohledu věřitele nastává v případě, kdy zástavní věřitel, jehož pohledávka nebyla včas splněna, přikročí k tomu, aby svou pohledávku uspokojil ze zástavy, a kdy se tedy již uplatní i uhrazovací funkce zástavního práva.

Zpeněžuje-li se zástava ve veřejné nedobrovolné dražbě, uspokojují se z jejího výtěžku jen přihlášené pohledávky dražebních věřitelů, kterými jsou osoby, jejichž pohledávky jsou zajištěny zástavním právem k předmětu dražby, včetně soudcovského zástavního práva; pohledávky jiných věřitelů z výtěžku dražby uspokojeny být nemohou (srov. § 36 odst. 3, § 59 a § 60 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů). Jestliže se zástava, která je movitou věcí, zpeněžuje prodejem zástavy podle vykonatelného usnesení soudu o nařízení prodeje zástavy vydaného v řízení o žalobě zástavního věřitele proti zástavnímu dlužníku podle ustanovení § 200y - 200za o. s. ř., mohou v řízení o výkon tohoto rozhodnutí přihlásit své vymahatelné pohledávky (tj.

pohledávky, která jim byly přiznány rozhodnutím, smírem nebo jiným titulem uvedeným v ustanovení § 274 o. s. ř.) vůči zástavnímu dlužníku též věřitelé, jejichž pohledávky nejsou zajištěny zástavním ani jiným právem k prodávané movité věci; jejich pohledávky však mohou být z výtěžku zpeněžení věci uspokojeny až po uspokojení pohledávky zástavního věřitele, který podal návrh na nařízení výkonu rozhodnutí prodejem zástavy [srov. § 338a odst. 1, § 328b odst. 4 písm. g), § 331a odst. 1 a § 332 o. s. ř.]. Zpeněží-li se zástava, která je nemovitostí nebo podnikem, mohou být v řízení o výkon rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy přihlášeny pohledávky dalších věřitelů jen v případě, že jsou zajištěny prodávanou zástavou (srov. § 338a odst. 1 a 3 a § 338zr o. s. ř.). Při výkonu rozhodnutí (exekuci) prodejem movitých věcí a nemovitostí ve vlastnictví povinného a prodejem podniku, který je majetkem povinného, se pohledávky zajištěné zástavním právem, které vzniklo před zahájením řízení o výkon rozhodnutí (exekučního řízení), uspokojují z výtěžku zpeněžení movité věci nebo z rozdělované podstaty po provedení dražby nemovitostí nebo podniku před nezajištěnými pohledávkami oprávněného, který podal návrh na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce), dalšího oprávněného, který přistoupil do řízení, a dalších přihlášených věřitelů (srov. § 331a odst. 1, § 332, § 337c a § 338ze o. s. ř. a § 69 a § 71 exekučního řádu). Výhodnější postavení než věřitelé, jejichž pohledávky nejsou zajištěny zástavním právem, má zástavní věřitel – je-li zástavou pohledávka – i v řízení o výkon rozhodnutí (exekuci) příkázáním pohledávky (srov. § 309a o. s. ř. a § 65 exekučního řádu).

Z uvedeného vyplývá, že uplatnění práva zástavního věřitele na uspokojení jeho pohledávky ze zástavy na základě smlouvy o zřízení zástavního práva, uzavřené mezi ním a dlužníkem, zkracuje možnost věřitele uspokojit svou vymahatelnou pohledávku ze zastaveného majetku dlužníka. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že uplatnění práva zástavního věřitele na uspokojení jeho pohledávky ze zástavy, k níž vzniklo zástavní právo na základě zástavní smlouvy uzavřené mezi dlužníkem a zástavním věřitelem, může věřitel za podmínek uvedených v ustanovení § 42a obč. zák. odporovat. Odporovatelným právním úkonem tu však nemůže být smlouva o zřízení zástavního práva, která sama o sobě – jak vyplývá z výše uvedeného – nevede ke zmenšení majetku dlužníka, nýbrž právní úkon, kterým zástavní věřitel na základě smlouvy o zřízení zástavního práva uzavřené mezi ním a dlužníkem uplatňuje právo na uspokojení své pohledávky ze zástavy (např. návrh na zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě nebo soudním prodejem zástavy, návrh na výkon rozhodnutí prodejem zastavené movité věci, nemovitosti nebo podniku, přihláška pohledávky do zahájeného řízení o výkon rozhodnutí prodejem zastavené movité věci, nemovitosti nebo podniku). Rozhodnutí soudu, jímž by bylo určeno, že právní úkon, kterým zástavní věřitel na základě zástavní smlouvy uzavřené s dlužníkem uplatnil právo na uspokojení své pohledávky ze zástavy v řízení o výkon rozhodnutí prodejem zastavené movité věci, nemovitosti nebo podniku, popřípadě v exekučním řízení, je vůči věřiteli právně neúčinný, by v takovém případě představovalo podklad k tomu, aby se věřitel mohl domáhat uspokojení své vymahatelné pohledávky v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení) postižením zastaveného majetku dlužníka, aniž by se při tomto výkonu rozhodnutí (exekuci) ve vztahu mezi věřitelem a zástavním věřitelem přihlíželo k lepšímu pořadí zástavního věřitele při uspokojování pohledávek, které zástavní věřitel získal uzavřením zástavní smlouvy na úkor věřitele a které by věřitel, jehož odpůrcí žalobě bylo vyhověno, mohl úspěšně popřít tzv. odporovou žalobou podle ustanovení § 267a o. s. ř. podanou proti zástavnímu věřiteli. Jestliže by zástavní věřitel uplatnil právo na uspokojení své pohledávky ze zástavy návrhem na zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě nebo soudním prodejem zástavy a jestliže by byly splněny podmínky, za nichž lze tomuto právnímu úkonu odporovat, mohl by se věřitel – místo určení právní neúčinnosti právního úkonu – ve smyslu ustanovení § 42a odst. 4, části věty za středníkem, obč. zák. domáhat, aby mu zástavní věřitel vydal získaný výtěžek dražby nebo soudního prodeje zástavy až do výše vymahatelné pohledávky věřitele.

V projednávané věci nebylo dokazováním zjištěno, že by žalovaný jako zástavní věřitel přikročil k uplatnění práva na uspokojení svých pohledávek z výtěžku zpeněžení předmětných nemovitostí ve

vlastnictví dlužnice A. M., k nimž bylo na základě zástavních smluv uzavřených mezi dlužnicí a žalovaným dne 15. 3. 2006 zřízeno zástavní právo k zajištění pohledávek žalovaného. Protože tyto smlouvy o zřízení zástavního práva samy o sobě - jak vyplývá z výše uvedeného - nevedly (nemohly vést) ke zmenšení majetku dlužnice, nemohly mít za následek zkrácení uspokojení pohledávky žalobce vůči dlužnici; žaloba o určení právní neúčinnosti zástavních smluv vůči žalobci proto nemůže být důvodná, i kdyby dlužnice tyto smlouvy v skutku uzavřela v úmyslu zkrátit žalobce jako svého věřitele a i kdyby byly splněny i všechny ostatní podmínky odporovatelnosti uvedené v ustanovení § 42a obč. zák.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu ve věci samé je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by byl postižen některou z vad, uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu ve věci samé podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.